

LOMMO ONNESSA

Koronakriisi kolhaisi suomalaisten henkistä hyvinvointia

Useimmat suomalaiset kokevat itsensä onnellisiksi, mutta onnellisuus on hieman vähentynyt verrattuna aiempaan. Vaikka muutos ei kokonaisuudessaan ole suuren suuri, onnellisuuden kokemus on heikentynyt selvästi muun muassa työikäisessä väestössä, akateemisesti koulutettujen ja yrittäjien kohdalla. Koronapandemialla vaikuttaisi olleen vaikutuksensa muutokseen.

Suomalaiset ovat varsin yksimielisiä siitä, että terveys, toimeentulo ja hyvät ihmissuhteet ovat välttämättömiä edellytyksiä onnellisen elämän aikaansaamisessa. Tärkeitä ovat myös mielenkiintoinen työ, harrastukset ja luonto.

Raha on ihmisille tärkeää toimeentulon kannalta, ei niinkään vaurautena suhteessa muihin. Hyvä toimeentulo lisääkin ihmisten onnellisuuden kokemusta. Sen sijaan toimeentulovaikeuksia kokeneiden onnellisuuden tunne on pudonnut selvästi aiempaan verrattuna.

- ◆ Suomalaisista 76 prosenttia kokee elämänsä vähintään melko onnelliseksi. Onnellisuuden tunne on hieman laskenut edellisestä mittauksesta.
- ◆ Reilut neljä kymmenestä (42 %) katsoo elävänsä tuloillaan vähintään melko mukavasti, hieman useampi (45 %) arvioi pärjäävänsä tuloillaan ja reilu kymmenesosa (12 %) raportoi vaikeuksia tulla toimeen. Toimeentuloarviot ovat kohentuneet selvästi parin vuoden takaisesta.
- ◆ Joka toinen (51 %) lähtee siitä, että yksilön menestyksen määrää ensisijaisesti hänen oma toimintansa ja tahtonsa, ei yhteiskunta eikä olosuhteet. Toista mieltä on kolmannes (34 %).

Suomalaisista 76 prosenttia kokee elämänsä vähintään melko onnelliseksi (Kuvio 1).¹ Viidesosa (20 %) väestöstä ei koe elämänsä onnelliseksi. Suomalaisten onnellisuus on hieman laskenut EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen edellisestä onnellisuusmittauksesta vuonna 2016, jolloin onnellisia oli 80 ja onnettomia 17 prosenttia. Kyseessä ei siis ole mikään onnellisuuden syväkyykky vaan hienoinen, suuruusluokaltaan muutaman prosenttiyksikön suuruinen muutos.

Nyt raportoitavat tulokset koskevat syksyn 2020 Arvo- ja asennetutkimusta, joka toteutettiin loka-kuussa tautitilanteen ollessa hieman rauhallisempi verrattuna kevään 2020 koronapandemian alkuun tai loppuvuonna ja keväällä 2021 seuranneisiin tartuntojen toiseen ja kolmanteen aaltoon. Tutkimuksessa siis näkyvät koronapandemian ensimmäisen puolivuotisjakson mahdolliset vaikutukset suomalaisten koettuun onnellisuuteen.

Suomalaisten onnellisuuslukemat ovat edelleen erittäin korkeita myös kansainvälisesti vertaillen. Tuorein osoitus tästä saatiin alkuvuodesta, kun YK julkaisi uusimman World Happiness Report -julkaisunsa, jossa Suomi arvioitiin onnellisuudessa jo toista kertaa peräkkäin ykkössijalle yhteensä 156 maan joukosta.²

Yksi suomalaisten korkean onnellisuuden salaisuus on sen tasainen jakautuminen eri väestöryhmiin (vastausten kaikki väestöryhmittäiset erittelyt on esitetty erillisessä Kuvioliitteessä). Selkeä enemmistö kaikissa väestöryhmissä työttömiä lukuun ottamatta kokee itsensä vähintään melko onnelliseksi. Myös vähän kouluttautuneiden, työntekijöiden ja yrittäjien onnellisuuslukemat ovat korkeita. Onnellisuus jakautuu myös alueellisesti varsin tasaisesti kaikkialle Suomeen.

Toisaalta yksikään väestöryhmä ei liioin erotu poikkeuksellisen suurella hyvin onnellisten osuudella. Suomalaiset valitsevat maltillisesti melko

suuren onnellisuuden. Kaikkein korkeimmat onnellisuuslukemat kellottavat kokoomusta äänestävät (90 %), yli 65-vuotiaat (89 %) sekä ylemmät toimihenkilöt (87 %) ja keskustan kannattajat (87 %). Vaisuimmat arviot omasta onnellisuudestaan antavat työttömät (42 %), Liike Nytin³ kannattajat (62 %), vasemmistoliiton (63 %) ja perussuomalaisten äänestäjät (63 %) sekä 26–35-vuotiaat (66 %). Onnen suhteellisen tasaisesta jakautumisesta kertoo se, ettei yksikään näistä ryhmistä – työttömiä lukuun ottamatta – karkaa viittätoista prosenttiyksikköä kauemmas kumpaankaan suuntaan väestön keskiarvosta.

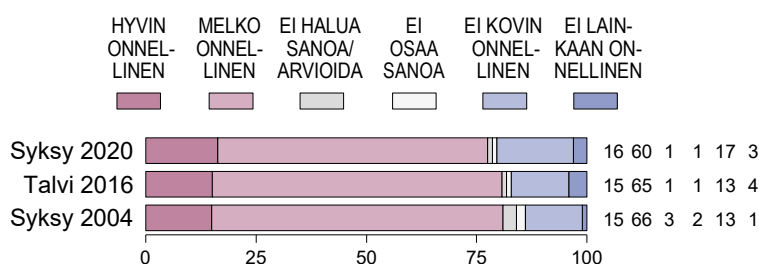
Kolhu työikäisten onneen

Tasaista on myös suomalaisten onnellisuusarvioiden hienoinen lasku. Vuosien 2020 ja 2016 väestöryhmittäisten vastausten vertailu kertoo, että onnellisten osuus on laskenut ja onnettomaksi itsensä kokevien osuus on noussut lähes kautta linjan. Ne väestöryhmät, joissa onnellisuus on noussut, voidaan laskea yhden käden sormilla.

Vertailu paljastaa kuitenkin myös, että yksi syy onnellisuuden laskuun voi löytyä koronakriisin vaikutuksista työelämään ja työikäisiin. Selvästi keskivertoa enemmän pudotusta onnellisuudessa havaitaan yrittäjillä ja työntekijöillä, mutta myös kaikissa parhaassa työiässä olevien (26–55-vuotiaiden) ikäryhmissä. Aivan oma lukunsa ovat vielä vuonna 2016 kovinkin laajalti itsensä onnelliseksi kokeneet akateemisesti koulutetut ja johtavassa asemassa olevat, joista etenkin jälkimmäisten onnellisuus on tullut alas kohisten.⁴

Ajatusta onnellisuuden laskun yhteydestä korona-ajan työhön tukee myös se, että pääosin työelämän ulkopuolella olevien eläkeläisten ja opiskelijoiden onnellisuus on laskenut vain vähän ja vastaavien ikäryhmien (yli 65-vuotiaat ja 18–25-vuotiaat) onnellisuus on itse asiassa kohen-

KUVIO 1. "Kuinka onnelliseksi kokee oman elämänsä nykyisin" (%)

tunut. Näin siitä huolimatta, että koronavuoteen on liittynyt suurta huolta sosiaalisten kontaktien vähenemisen vaikutuksista näiden ryhmien hyvinvointiin.

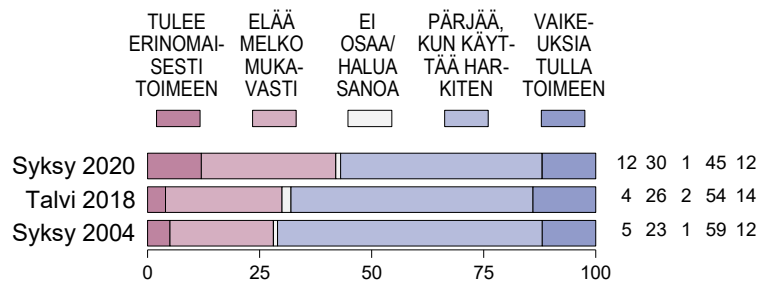
Koronakriisin vaikutuksissa väestön hyvinvointiin on vielä ilmeisen paljon tutkittavaa. Yksin näiden tulosten nojalla koronakriisiä ei kuitenkaan varmuudella voida nimetä työikäisiin paikantuvan onnellisuuden laskun syyksi. Toisaalta vuosien 2016 ja 2020 väliseen aikaan ei kuitenkaan ajoitu muita merkittäviä taloudellisia shokkeja. Päinvastoin kyseinen ajanjakso oli Suomessa taloudellisesti hyvä.

Notkahdus lienee yhteydessä koronaan.

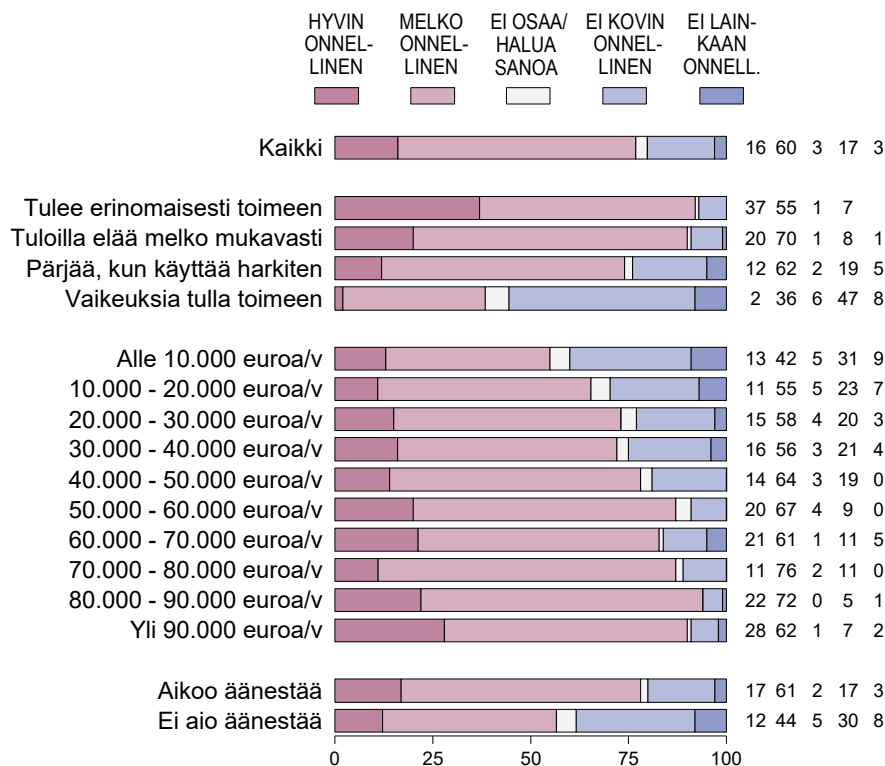
Raha tuo onnea

Pandemiastakin suomalaiset ovat selvinneet ilmeisen vähin taloudellisin vaurioin. Kansalaiset arvioivat omaa toimeentuloaan keskellä kriisiä melko valoisasti, joskin toimeentuloa koskevat arviot ovat kokonaisuutena paljon onnellisuusarvioita nuivempia. Reilut neljä kymmenestä (42%) katsoo elävänsä tuloillaan vähintään melko mukavasti, hieman useampi (45%) arvioi pärjäävänsä tuloillaan, kun niitä käyttää harkiten ja reilu kymmenesosa (12%) raportoi vaikeuksia tulla toimeen. Toimeentuloarviot ovat kohentuneet selvästi parin vuoden takaisesta (Kuvio 2).

KUVIO 2. Miten luonnehtii kotitaloutensa tuloja/nykyistä taloudellista toimeentuloa (%)

KUVIO 3. Kuinka onnelliseksi kokee oman elämänsä: Arviot taloudellista toimeentuloa ja yhteiskunnallista osallistumista koskevien tekijöiden mukaan (%)

Väestöryhmien erot omaa toimeentuloa koskevilla subjektiivisissa arvioissa vastaavat pitkälti eri ammatti- ja sosiaaliryhmien tosiasiallisia toimeentuloeroja. Arviot omasta toimeentulosta kohenevat suoraviivaisesti erityisesti koulutustason myötä. Kaikkein parhaat arviot omasta toimeentulostaan antavat ylemmät toimihenkilöt, joista kolme neljästä (73 %) ilmoittaa tulevansa vähintään mukavasti toimeen. Heikoimmat arviot antavat työttömät, joista reilu kolmasosa (35 %) raportoi toimeentulovaikeuksia.

Toimeentuloarvioilla on selkeä yhteys onnellisuusarvioihin sekä myös kotitalouden faktisiin bruttotuloihin. Onnellisuus kasvaa tulojen myötä ja rahan puute vähentää onnellisuutta (Kuvio 3). Onnellisuuden kasvu on kuitenkin nopeinta tulojakauman alapään portailla ja hidastuu selvästi siirryttäessä suurempituloisiin tuloryhmiin.

Toimeentulovaikeuksia kokevista suomalaisista vain 38 prosenttia on onnellisia, mutta

enemmistö (55 %) ei ole. Jakauma on kääntynyt peilikuvakseen vuodesta 2004, jolloin onnellisuudesta ja toimeentulosta viimeksi kysyttiin samassa EVAn

Arvo- ja asennetutkimuksessa. Tuolloin vielä toimeentulo-ongelmia kohdanneista suomalaisistakin joka toinen (54 %) oli onnellinen ja vain 38 prosenttia ei ollut. Toimeentulovaikeuksia raportoivien osuus väestöstä ei ole kasvanut, mutta heidän kokemansa onnellisuus on laskenut.

Tällaisesta kehityksestä on syytä olla huolissaan, koska sillä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia. Onnellisuudella on kytkös muun muassa yhteis-

kunnalliseen osallistumiseen. Ensi eduskuntavaaleissa äänestämään aikovista yli kolme neljästä (78 %) kokee itsensä onnelliseksi. Äänensä käyttämättä jättävistä onnelliseksi itsensä kokevia on yli parikymmentä prosenttiyksikköä vähemmän (56 %).

Oman onnensa sepät

Tarkkaan ottaen raha ei kuitenkaan aiheuta onnea, vaan luo edellytyksiä hyvinvoinnille, jota syntyy yksilön oman toiminnan kautta.

Suomalaiset ajattelevat melko laajalti, että omilla valinnoilla ja toiminnalla on keskeinen merkitys sille, kuinka hyvää ja onnellista elämää kukin elää. Joka toinen (51 %) lähtee siitä, että yksilön menestyksen määrää ensisijaisesti hänen oma toimintansa ja tahtonsa, ei yhteiskunta eikä olosuhteet (Kuvio 4). Toista mieltä asiasta on noin kolmannes (34 %).

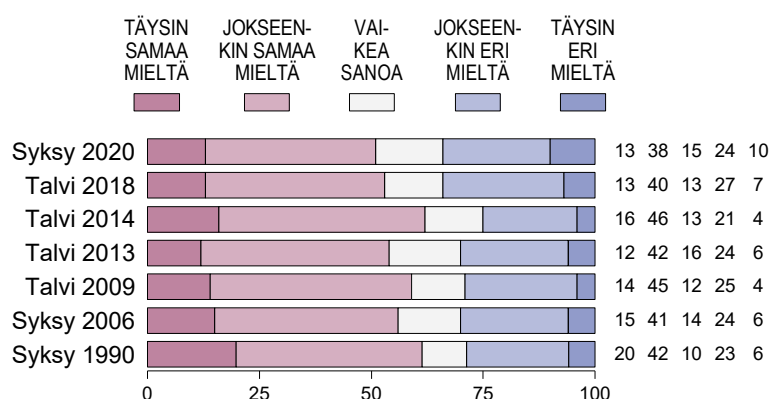
Yksilön oman toiminnan ensisijaisuutta korostavien osuus on vaihdellut aikojen saatossa, mutta pitkällä aikavälillä se on pienentynyt ja ulkoisia tekijöitä korostavien osuus on hieman kasvanut.

Väestöryhmien käsitykset siitä, missä määrin kukin on oman onnensa seppä vaihtelevat suuresti (ks. Kuvioliite). Miehet (59 %) korostavat yksilön roolia selvästi enemmän kuin naiset (43 %) ja muista väestöryhmistä omaa omaa toimintaa ja tahtoa korostavat erityisesti yrittäjät (70 %) ja ammattikorkeakoulun käyneet (64 %).

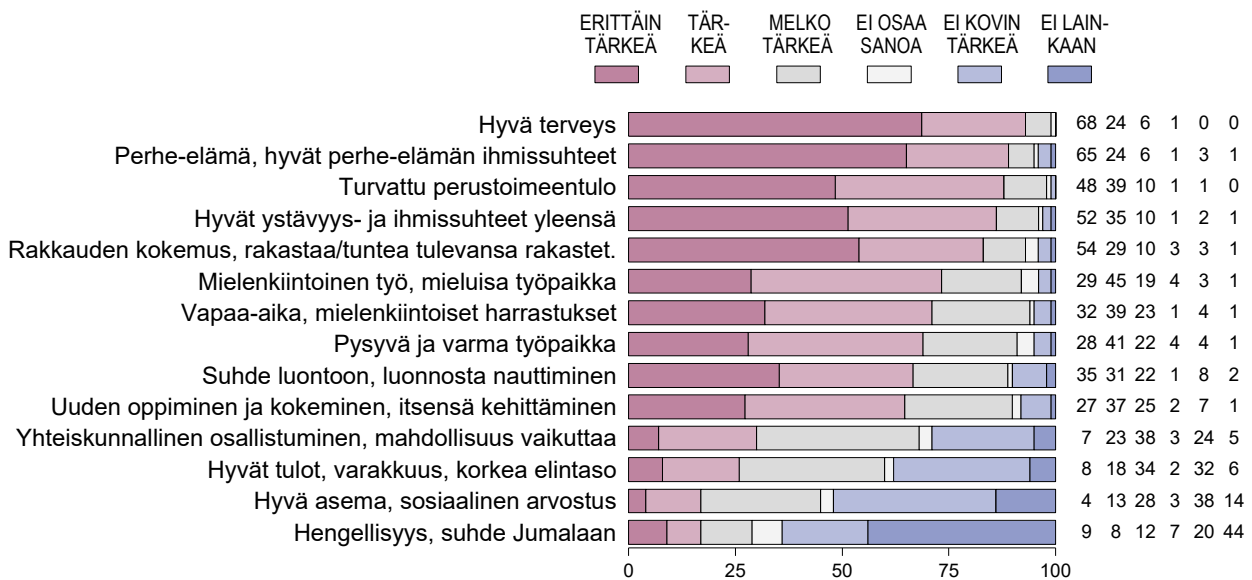
Suurimmat erot paikantuvat kuitenkin puolueiden kannattajaryhmiin, joissa vasemmiston ja muiden välille piirtyy selkeä maailmankatsomuksellinen jakolinja. Vahvimmin yksilön oman tah-

Vasemmiston ja oikeiston välillä on jakolinja.

KUVIO 4. ”Yksilön menestyksen määrää ensisijaisesti hänen oma toimintansa ja tahtonsa, ei yhteiskunta eikä olosuhteet” (%)

KUVIO 5. Onnellisuuden osatekijät: Kuinka tärkeitä eri asiat ovat onnellisen elämän edellytyksinä (%)

don ja toiminnan merkitystä painottavat kokoomusta äänestävät (82 %), mutta myös suurin osa perussuomalaisista (69 %) ja kristillisdemokraattien (67 %), Liike Nytin (64 %), keskustan (63 %) ja RKP:n (51 %) kannattajista ajattelee samoin.

Vasemmalla ajatellaan yksilön menestyksen edellytyksistä toisin. Valtaenemmistö vasemmistoliittoa (75 %) ja vihreitä (60 %) äänestävistä pitää yksilön menestyksen määrittäjänä pikemmin yhteiskuntaa ja olosuhteita ja myös SDP:n äänestäjistä puolet (49 %) kallistuu tälle kannalle.

Mitä onneen tarvitaan?

Vaikka avaimet onnelliseen elämään olisivatkin jokaisen taskussa, aivan tyhjästä onnea ei voi nyhjäistä. Onnellisuudella on sekä aineellisia että aineettomia edellytyksiä, joita ilman sen saavuttaminen voi käydä vaikeaksi jollei mahdolliseksi.

Näiden merkityksen selvittämiseksi kansallisia pyydettiin arvioimaan neljätoista mahdollista onnellisuuden osatekijää sen mukaan, kuinka tärkeinä onnellisen elämän edellytyksinä he niitä pitävät (Kuvio 5). Koska sama kysymyssarja esitettiin EVAn vuoden 2004 Arvo- ja asennetutkimuksessa, päästiin myös arvioimaan, missä määrin suomalaisten käsitykset onnellisen elämän rakennusaineista ovat muuttuneet kuudessatoista vuodessa.

Terävimpään kärkeen nousevat terveys, toimeentulo ja läheiset. Yli yhdeksän kymmenestä (92

%) pitää hyvää terveyttä ja tätä hieman harvempi (87 %) turvattua perustoimeentuloa tärkeänä tai erittäin tärkeänä onnellisuuden edellytyksenä.

Muutoin listan kärkeä leimaa kuitenkin läheisten ihmissuhteiden keskeisyys. Perhe-elämän ja sen hyvien ihmissuhteiden tärkeyttä onnellisuudelle korostaa lähes yhdeksän kymmenestä (89 %) ja hyvien ystävyys- ja ihmissuhteiden merkitystä lähes yhtä moni (87 %). Paljoa näistä jälkeen ei jää rakkauden kokemus (rakastaa/tuntea tulevansa rakastetuksi), jota tärkeänä tai erittäin tärkeänä onnellisuuden kannalta pitää yli neljä viidestä (83 %).

Suomalaisten mielestä siis terveyden, talouden ja läheisten ihmissuhteiden pitäisi olla vähintään kohtuullisella tolalla, jotta elämä voisi olla onnellista. Listan pohjalta löytyvät puolestaan ne neljä tekijää, jotka eivät useimpien mielestä ole niin tärkeitä onnen kannalta. Varsinkin hengellisyys ja suhde Jumalaan on suurimmalle osalle (64 %) suomalaisista melko yhdentekevä tekijä onnellisuuden kannalta.

Listan tyvessä huomio kiinnittyy erityisesti hyvätuloisuuteen, varakkuuteen ja korkeaan elintasoon, jotka suomalaisten mielestä eivät ole kovin keskeisiä onnellisen elämän kannalta. Vain reilu neljännes (26 %) pitää niitä tärkeinä tai erittäin tärkeinä onnelliselle elämälle. Sama pätee myös statukseen: hyvän aseman ja sosiaalisen arvostuksen

Ihmissuhteet korostuvat onnellisuuden tekijänä.

noteeraa tärkeäksi kuudesosa (17 %), mutta enemmistö (52 %) torjuu niiden tärkeyden.

Onnellisen elämän resepti näyttääkin piirtyvän varsin pienimuotoiseksi ja myös privaatiksi. Raha on tärkeää, mutta ensi sijassa oman toimeentulon, ei suhteessa muihin mitattavan varakkuuden näkökulmasta. Sosiaalisissa suhteissa tärkeintä on lähipiirin lämpö, ei se, mitä muut itsestä ajattelevat. Yksityisyyttä korostavaan kuvaan sopii hyvin myös se, että melko pieni osuus (30 %) pitää yhteiskunnallista osallistumista ja mahdollisuutta vaikuttaa tärkeänä tai erittäin tärkeänä onnellisuuden kannalta.

Hyvän elämän edellytykset eivät kuitenkaan ole valtaosalle vain passiivisia tekijöitä. Mielenkiintoinen työ ja mieluisa työpaikka on erittäin tärkeä tai tärkeä onnellisuuden edellytys kolmelle nel-

jästä (74 %) ja lähes yhtä monelle (71 %) keskeisiä ovat vapaa-aika ja mielenkiitoiset harrastukset. Myös suhde luontoon ja luonnosta nauttiminen (66 % pitää tärkeänä tai erittäin tärkeänä) ja yleensä uuden oppiminen ja kokeminen ja itsensä kehittäminen (64 %) ovat suomalaisten mielestä olennaisia hyvän elämän edellytyksiä.

Niin ikään työpaikan pysyvyys ja varmuus on valtaosalle (69 %) tärkeää, mutta se on kuitenkin harvemmalle yhtä tärkeä asia onnellisuuden kannalta kuin työn mielekkyys.

Yksimielisyys onnen perustasta on laaja

Suomalaiset ovat hyvin pitkälti yksimielisiä eri tekijöiden merkityksestä onnelliselle elämälle ja syviä väestöryhmien välisiä mielipide-eroja on vai-

Miehiä kiinnostaa vauraus ja status.

Pelko toimeentulon menettämisestä jäyttää suomalaisia

Kuusi kymmenestä (61 %) arvioi, ettei nyky-yhteiskunnassa voi elää luottavaisin mielin, koska työpaikan ja toimeentulon voi menettää aivan yhtäkkiä. Toista mieltä asiasta on vain neljännes (25 %, Kuvio 6).

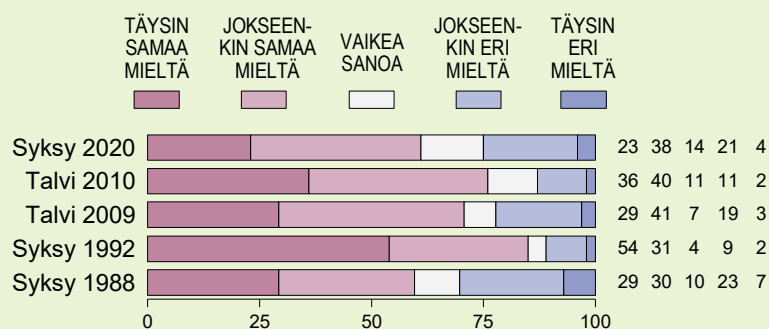
Toimentulon menettämistä pelkäävien osuus jää selvästi alhaisemmaksi kuin edellisten suurten talouskriisien yhteydessä. Tämä kertoo siitä, etteivät pandemian talousvaikutukset ole olleet samaa mittaluokkaa niiden tuhojen kanssa, joita 1990-luvun alun lama ja vuoden 2008 finanssikriisin aiheuttama talouden romahdus saivat aikaan.

Toimeentulon menettämisen mahdollisuudesta huolestuneiden osuutta voi kuitenkin pitää häkellyttävän suurena, jos ajatellaan, että sekä työllisyystilanne että yhteiskunnan turvaverkot ovat Suomessa vähintäänkin kohtuullisessa kunnossa.

Vastaajat eivät välttämättä arvioikaan luottamustaan toimeentulon säilymiseen omalla kohdallaan, vaan ensi sijassa suomalaisten kohdalla yleensä. Tätä tulkintaa tukee se, että EVAn kevään 2021 Arvo- ja asennetutkimuksessa koronaviruspandemiaa piti oman taloutensa ja toimeentulonsa kannalta uhkaavana vain 30 prosenttia vastaajista, mutta kaikkien suomalaisten kohdalla uhkia toimeentulolle näki peräti 79 prosenttia.^a Samaan suuntaan viittaa myös se, että sosioekonomisista väestöryhmistä kaikkein eniten huolissaan työn ja toimeentulon epävarmuudesta ovat valtaosin kokonaan työelämän ulkopuolella olevat eläkeläiset.

Asennetutkimuksissa onkin tyypillistä, että omaa tilannetta koskevat arviot ovat melko optimistisia, kun taas samasta asiantilasta yleensä tai muiden kohdalla annetut arviot ovat pessimistisesti sävyttyneitä.

KUVIO 6. "Nyky-yhteiskunnassa ei voi elää luottavaisin mielin, koska työpaikan ja toimeentulon voi menettää aivan yhtäkkiä" (%)

^a Ks. Metelinen (2021a), ss. 3–4.

kea löytää. Pieni, mutta systemaattinen ero rakentuu miesten ja naisten välille.

Naiset korostavat selvästi miehiä enemmän turvattua toimeentuloa, ihmissuhteita ja luonnonläheisyyttä. Miehet puolestaan antavat naisia selvästi enemmän painoa kahdelle tekijälle: varakuudelle ja statukselle.

Useimmat muut väestöryhmien poikkeamat keskimääräisistä arvostuksista ovat ensi sijassa ikä- tai sukupolvikohtaisia painotuseroja. Yksi mainitsemisen arvoinen koskee kaikkein nuorimpia (18–25-vuotiaita), joista lähes puolet (47 %) pitää yhteiskunnallista osallistumista ja mahdollisuutta vaikuttaa tärkeänä onnellisen elämän edellytyksenä, kun koko väestöstä näin ajattelee kolme kymmenestä (30 %). Myös ystävyssuhteet ovat selvästi keskimääräistä tärkeämpiä nuorille ja nuorehkoille (alle 35-vuotiaille) sekä opiskelijoille. Varttuneempi väestöosa (yli 46-vuotiaat) puolestaan painottaa nuorempiaan selvästi enemmän pysyvän ja varman työpaikan merkitystä.

Suhde luontoon ja luonnosta nauttiminen on selvästi vähemmän tärkeä onnellisen elämän edellytys alle 35-vuotiaille kuin tätä vanhemmille suomalaisille, joiden parissa luonnon tärkeys hyvälle elämälle vielä korostuu hyvin suureksi iän noustessa.

Suomalaisten asennemaailmalle tyypilliset puolueiden äänestäjäryhmien väliset suuret mielipideerot jäävät onnellisuuden edellytyksiä arvioidessa vähiin. Siellä missä eroavaisuuksia on nähtävissä, voidaan niitä ideologisten näkökohtien sijaan selittää paremmin puolueiden kannattajakuntien demografialla. Näkyvimmän poikkeuksen tähän sääntöön tekevät kristillisdemokraattien kannattajat, joille hengellisyys on hyvin paljon tärkeämpi onnellisuuden osatekijä kuin muille. Äänestäjäkuntien pitkälle menevä yksimielisyys hyvän elämän edellytyksistä vihjaa, että eri puolueita kannattavat ovat perimmäisissä arvokysymyksissä sitenkin paljon lähempänä toisiaan kuin mitä vaikkapa kansalaisten välisistä some-keskusteluista voisi päätellä.

Harrastukset yhä tärkeämpiä onnelle

Arviot onnellisen elämän edellytysten tärkeydestä ovat muuttuneet vuodesta 2004 vuoteen 2020 hyvin maltillisesti mutta yhtä kaikki kiinnostavasti. Monet listan kärkipäässä olevat asiat koetaan nyt hieman vähemmän tärkeiksi kuin aiemmin, ja toisaalta jotkut varsin vähämerkityk-

sisinä pidetyt tekijät ovat kohennelleet asemaiaan. Muutokset kertovat siitä, että suomalaisten käsitys onnellisesta elämästä on kuudessatoista vuodessa muuttunut piirun verran yksilökeskeisempään suuntaan.

Onnellisuuden kannalta toissijaisena pidetty yhteiskunnallinen osallistuminen ja vaikuttaminen koetaan nyt selvästi aiempaa tärkeämmäksi hyvän elämän osatekijäksi. Vuonna 2004 enemmistö ei pitänyt sitä edes melko tärkeänä onnellisen elämän edellytyksenä, mutta nyt kaksi kolmesta (68 %) pitää (Kuvio 7). Tämä löydös sopii yksiin EVAn Arvo- ja asennetutkimuksissa todennetun ”politiikan paluun” kanssa. Poliitiikka kiinnostaa tänään kansalaisia paljon enemmän kuin vuonna 2004,⁵ joskin kansalaisia kiinnostavat vaikuttamisen tavat ovat muuttuneet.⁶

Muita selvästi merkitystään kasvattaneita tekijöitä ovat vapaa-aika ja harrastukset sekä varakkuus ja korkea elintaso. Näiden tekijöiden nousu on huomionarvoista, koska ne kulkevat suomalaisten perinteisiä arvostuksia vastaan: niille leimallisia ovat olleet vahva työkeskeisyys sekä vaatimaton tai suorastaan peittelevä suhtautuminen vaurauteen.

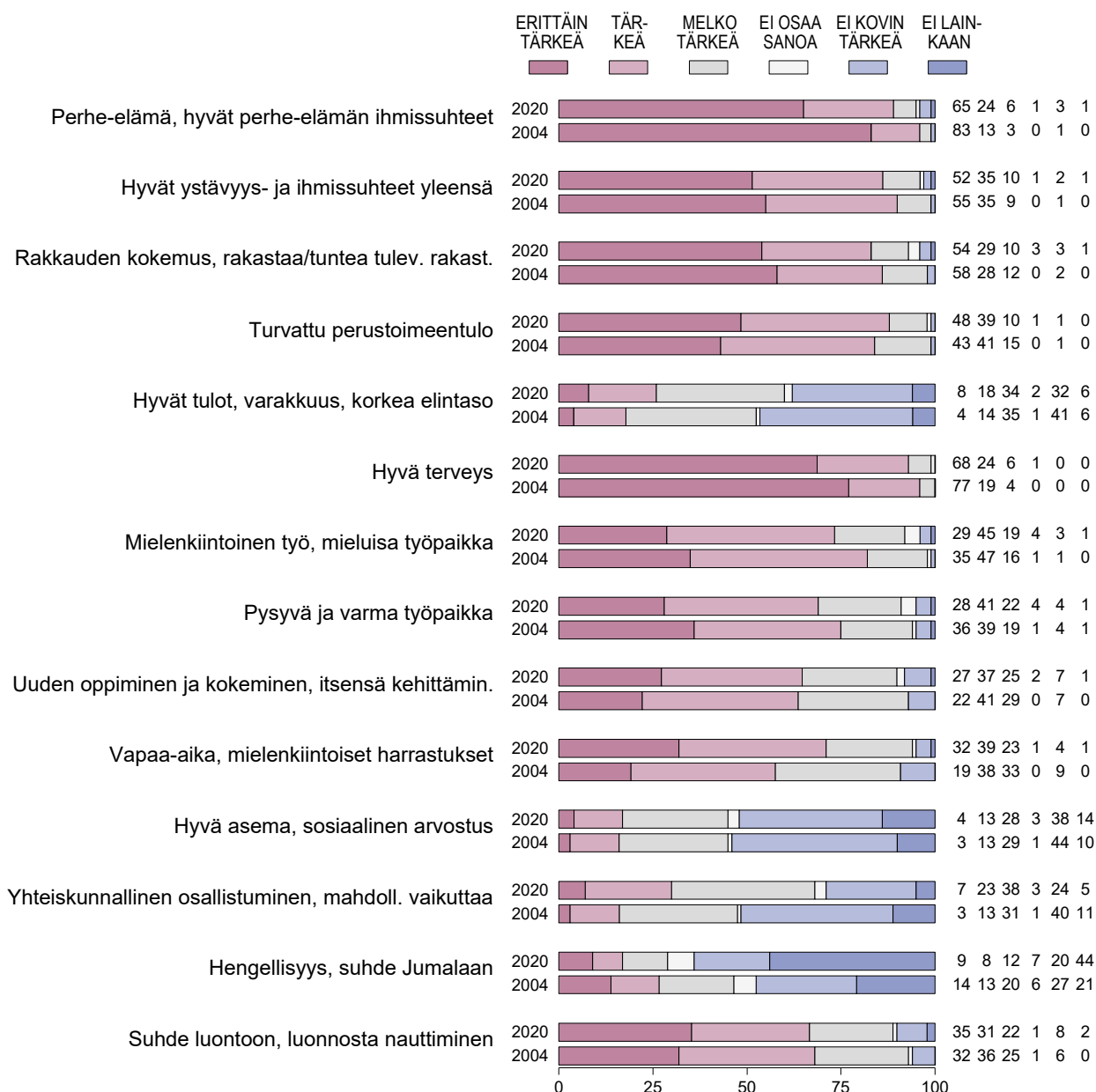
Samaan aikaan kun harrastusten ja vapaa-ajan tärkeys on kasvanut, työelämään liittyvien tekijöiden merkitys on hieman alentunut. Mielenkiintoisia harrastuksia pidetään nyt tärkeämpänä kuin pysyvää ja varmaa työpaikkaa. Työn ja vapaa-ajan välisen kilpailun kiihtymisestä on saatu muitakin viitteitä EVAn viimeaikaisissa tutkimuksissa.⁷

Yksi onnellisen elämän edellytysten arvostuksessa tapahtunut muutos koskee ihmissuhteita. Perhe-elämä, ystävyys ja rakkauden kokeminen ovat suomalaisten onnellisuuden edellytysten kova ydin, mutta nyt jokaisen tärkeys on liudentunut hieman vuodesta 2004. Perhe-elämän kohdalla muutos on selvin, sillä sitä erittäin tärkeänä pitävien osuus on laskenut lähes kaksikymmentä prosenttiyksikköä. Ystävyys-suhteiden ja rakkauden kokemusten osalta muutokset ovat hyvin pienet, mutta samansuuntaiset.

Osin näitä muutoksia saattaa selittää kyselyn ajoittuminen keskelle koronavuotta, lokakuun 2020 loppupuolelle. Vaikka tuolloin elettiin kriisin suvantovaihetta, niin yhteydenpito ystäviin ja eittämättä ainakin uuden rakkauden kokeminen oli jo jonkin aikaa ollut normaalia vaikeampaa.

Sitä vastoin perhe-elämän tärkeyden vähentymistä ei ainakaan voi selittää perheen parissa vietetyn ajan vähenemisellä. Parempi selitys ilmiölle

KUVIO 7. Onnellisuuden osatekijät: Kuinka tärkeitä eri asiat ovat onnellisen elämän edellytyksinä: Arviot vuosina 2004 ja 2020 (%)

saattaa olla perhe-elämän absoluuttinen väheneminen mittausten välisenä ajanjaksona. Yhden henkilön kotitalouksia oli viime vuonna yli 300 000 enemmän kuin vuonna 2004 ja yli kolmen henkilön kotitalouksen määrä on vastaavasti vähentynyt lähes 70 tuhannella.⁸

Onni on tässä ja nyt

Merkittävä muutos suomalaisten asennoitumisessa onneen liittyy vähenevään nostalgiaan, kaihoon menneitä aikoja kohtaan. Noin neljä kymmenestä (39 %) arvioi, että ennen ihmiset olivat onnellisempia kuin nykyään (Kuvio 8). Käsitteksen

torjuu selvästi harvempi (28 %) ja kolmannes (33 %) ei ota asiaan kantaa.

Pitkällä aikavälillä suomalaisten kaiho menneisiin aikoihin on liudentunut hitaasti, mutta varmasti. Vielä vuonna 2004 enemmistö arveli, että onni löytyy peruutuspeleistä, mutta näin ajattelevien osuus on pudonnut reilussa viidessätoista vuodessa selvästi. Vielä pidempi trendi löytyy vahvasti menneisyyteen nojaavien (täysin samaa mieltä) osuudessa, joka on puolittunut vuodesta 1990.

Jo kantaa ottamattomien suurehko osuus (33 %) vihjaa, että suhtautuminen menneeseen aikaan ei ole missään väestöryhmässä erityisen intohi-

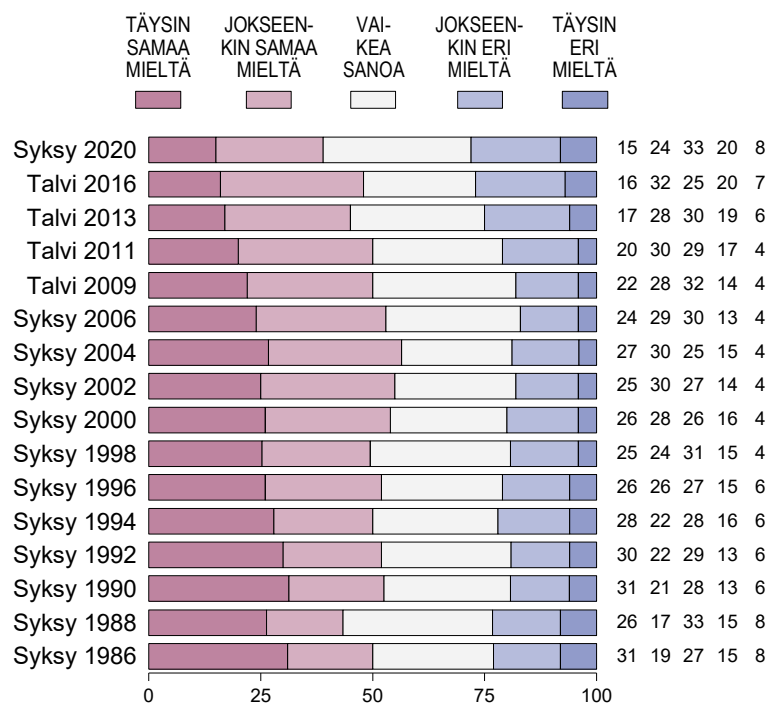
moista. Keskimääräistä lämpimämmin menneisiin aikoihin suhtautuvat eläkeikä lähestyvät, vähän koulutetut, työntekijät, yrittäjät ja eläkeläiset sekä pienimillä paikkakunnilla asuvat. Perussuomalaisia äänestävät jäävät ainoaksi väestöryhmäksi, jossa selvä enemmistö (67 %) katsoo, että ennen vanhaan ihmiset olivat onnellisempia.

Väittämä on sikäli monitulkintainen, että nostalgian ohella se tarjoaa myös mahdollisuuden kehitysoptimismiin: kriittisyyteen sekä viimeaikaisista että tulevaa kehitystä kohtaan.

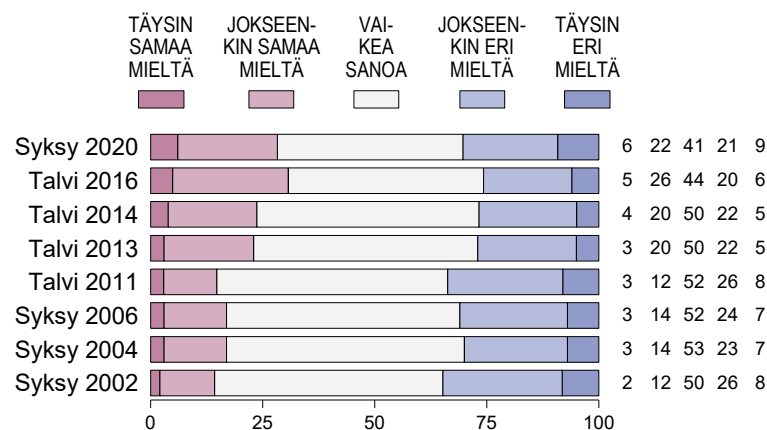
Suomalaisille tulevaisuus näyttää kuitenkin arvoituksellisena. Alle kolme kymmenestä (28 %) näkee tulevaisuuden valoisana ja katsoo, että viiden vuoden kuluttua monet asiat ovat Suomessa paremmin kuin nykyään. Hieman useampi (30 %) näkee, että asiat Suomessa ovat menossa huonompaan suuntaan, mutta suurelle osalle (41 %) tulevaisuus näyttää sumuisena. (Kuvio 9).

Vaikka suomalaisten usko tulevaisuuteen on hieman vähentynyt edellisestä mittauksesta, ei nyt saatu tulos ole pidemmän aikavälin vertailussa erityisen synkkä. Vuonna 2002 maamme hyvään kehitykseen uskovien osuus oli puolet nykyistä pienempi ja viime vuosikymmenellä optimismi vahvistui hienoisesti.

KUVIO 8. "Ennen ihmiset olivat onnellisempia kuin nykyään" (%)

KUVIO 9. "Viiden vuoden kuluttua monet asiat ovat Suomessa paremmin kuin nykyään" (%)

Lähtöleveysuuden suhteen erityisen luottavaisia kansalaisia on kuitenkin vaikea löytää mistään väestöryhmästä. Optimismi lisääntyy ja pessimismi vähenee hienoisesti vastaajien koulutustason kasvaessa, mutta missään ryhmässä enemmistö ei usko asioiden olevan nykyistä paremmassa jamassa viiden vuoden päästä.

Pessimismin puolella jakaumiin syntyy enemmän eloa. Tuntuva osa yrittäjistä (43 %) ja työntekijöistä (42 %) uskoo, että asiat ovat viiden vuoden päästä huonommin kuin nyt ja pitkälti samoin ajattelevat myös kristillisdemokraattien kannattajat (44 %). Kriittisyydessä aivan omille lukemilleen kohoavat kuitenkin perussuomalaisia äänestävät, joista kaksi kolmesta (67 %) katsoo, että Suomi on menossa huonoon suuntaan.

Näin kysely tehtiin

Tulokset perustuvat 2 019 henkilön antamiin vastauksiin. Tulosten virhemarginaali on koko väestön tasolla 2–3 prosenttiyksikköä kumpaankin suuntaan. Tiedot kerättiin 16.–28.10.2020. Vastaajat edustavat koko maan 18–79-vuotiasta väestöä. Aineisto on kerätty Taloustutkimuksen internetpaneelilla ja painotettu edustamaan väestöä iän, sukupuolen, asuinalueen, koulutuksen, ammatin tai aseman, toimialan ja puoluekannatuksen mukaan. Aineiston tilastollisen jatkoanalyysin on tehnyt Yhdyskuntatutkimus Oy, joka on laatinut myös tulosgraafikan. Tulokset ja niiden tarkemmat väestöryhmittäiset erittelyt löytyvät EVAn kotisivuilta. EVAn Arvo- ja asennetutkimuksia on tehty vuodesta 1984. Tuloksiin voi tutustua osoitteessa www.eva.fi/arvopankki.

VIITTEET

- 1 EVAn Arvo- ja asennetutkimuksen kysymyksen tarkka muoto: "Kuinka onnelliseksi koet oman elämäsi nykyisin? Oletko käsityksesi mukaan...".
- 2 Helliwell ym. (2021).
- 3 Pienen vastaajamäärän vuoksi Liike Nytin, RKP:n ja kristillisdemokraattien kannattajia koskevat tulokset ovat suuntaa antavia.
- 4 Pienen vastaajamäärän vuoksi johtavassa asemassa olevien tuloksia on tulkittava varovaisuudella.
- 5 Ks. Metelinen (2021b), ss. 13–14.
- 6 Ks. Haavisto (2016b), ss. 24–26.
- 7 Ks. Haavisto (2019).
- 8 Luvut laskettu Tilastokeskuksen Asunnot ja asuinolot -tilastosta, Tilastokeskus (2021).

LÄHTEET

- Haavisto, I. (2019). Rahan takia – Työ merkitsee suomalaisille ensisijaisesti ansioita, EVA Analyysi No 77.
- Haavisto, I. (2016a). Onnellinen Suomi, EVA Arvio No 8.
- Haavisto, I. (2016b). Palautetta päättäjille – Suomalaiset ovat havahduneet talouskasvun tärkeyteen; eliitille moitteita saamattomuudesta, teoksessa Apunen, M., Haavisto, I., Hopia, H. ja Toivonen, S. (2016). Sovinnon eväät – EVAn Arvo- ja asennetutkimus 2016, EVA Raportti.
- Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D., De Neve, J.-E., Aknin, L. B. ja Wang, S. (2021). World Happiness Report, <https://worldhappiness.report/> (haettu 2.7.2021).
- Metelinen, S. (2021a). Politisoitunut pandemia – Suomalaiset antavat yhä siunauksensa koronatoimille, mutta kritiikki kasvaa, [EVA Analyysi No 93](#).
- Metelinen, S. (2021b). Kansakunnan kivijalka – Pandemiassakin suomalainen luottaa presidenttiin, poliisiin ja puolustusvoimiin, [EVA Analyysi No 95](#).
- Tilastokeskus (2021). Yli puoli miljoonaa 30–64 -vuotiasta asuu yksin, https://tilastokeskus.fi/til/asas/2020/asas_2020_2021-05-20_tie_001_fi.html (haettu 2.7.2021).
- Torvi, K. ja Kiljunen, P. (2004). Onnellisuuden vaikea yhtälö – EVAn kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2003, EVA Raportti.

EVA Analyysin *Lommo onnessa* kirjoittaja

EVA:n tutkimuspäällikkö
ILKKA HAAVISTO

ELINKEINOELÄMÄN VALTUUSKUNTA

Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA on elinkeinoelämän ajatuspaja, jonka tavoitteena on edistää yhteiskunnan pitkän aikavälin menestystä. EVA toimii elinkeinoelämän ja yhteiskunnan vaikuttajien kohtaamispaikkana.

EVA tuottaa tietoa ja uusia näkökulmia julkiseen keskusteluun.

EVA Analyysit ottavat kantaa ajankohtaisiin kysymyksiin ja tarjoavat ratkaisuja yhteiskunnallisiin ongelmiin.

Analyytit löytyvät EVA:n kotisivuilta www.eva.fi.

ISSN 2342-0774 (Painettu) • ISSN 2342-0782 (PDF)